

המחלקה לפוליטיקה וממשל

הסמינר המחלקתי

יום שלישי כ"ח בחשון, 10/11/2015 בין השעות 13:45-12:15 אולם כנסים א'

ד"ר יואב קני, מרכז מינרבה למדעי הרוח, אוניברסיטת תל אביב

בעלי-חיים פוליטיים:

לקראת מחשבה פוליטית לא-אנתרופוצנטרית

על-פי התפיסה הרווחת של ההיסטוריה של הפילוסופיה הפוליטית המערבית, ההבחנה בין האדם לבין בעלי החיים הלא-אנושיים היא מעשה הבראשית של המחשבה הפוליטית המודרנית. בניגוד לאפלטון ולאריסטו, שטענו שישנם מינים רבים של "בעלי-חיים פוליטיים", ובשונה ממקיאווולי, שטען ש"נסיך צריך לדעת להשתמש היטב בחיה ובאדם", כאשר הובס ייסד את המחשבה המודרנית על הקיום הפוליטי על ההבחנה בין מצב טבעי ("brutish") למצב חברתי מבוסס אמנה רציונליסטית, הוא גם קבע, מניה וביה, שהמרחב הפוליטי יחפוף במדויק את המרחב האנושי, או במילים אחרות, שהפילוסופיה הפוליטית המודרנית תהיה אנתרופוצנטרית. הקביעה הזאת ניצבת בבסיסו של הזרם המרכזי של הפילוסופיה הפוליטית גם היום, לא רק אצל ממשיכיו המוצהרים של הובס כמו רולס - שמסך הבערות שלו אינו נבער מספיק כדי לקחת בחשבון האתי-פוליטי גם את בעלי החיים הלא-אנושיים; למרבה האירוניה היא מנחה גם את פיטר סינגר והוגים אחרים של תנועת זכויות בעלי-החיים, שעצם התמקדותם בשיח הזכויות ובתחשיב המשפטי שנלווה לו מהווה קבלה מובלעת של הרציונליזם - ולפיכך גם של האנתרופוצנטריזם - שמאפיינים את האופק הפוליטי שהתווה הובס.

בשנים האחרונות, במסגרת מה שכבר זכה לכינוי "המפנה החייתי" במדעי הרוח והחברה, הולכים וגוברים הקולות הביקורתיים שקוראים תיגר על הנחות היסוד האנתרופוצנטריות הללו. החל מקריאות חדשות באריסטו שמבקשות לאתגר את הסוגנות (speciesism) של הזרם המרכזי של הליברליזם (למשל בביקורתה של מרתה נוסבאום על רולס), עבור בהחלתן של התובנות הביופוליטית של פוקו ושל ממשיכיו (ג'ורג'יו אגמבן, רוברטו אספוסו, קרי וולף ואחרים) על שאלות חייתיות, וכלה ברתימתה של הפילוסופיה של היידגר להסתת המיקוד הפוליטי מתחשיב הזכויות לדיון פנומנולוגי ולא-רציונליסטי בקיום הגופני, בהולדה, בחיים ובמוות (למשל אצל דרידה ואצל פרשנים עכשוויים של ארנדט ושל דלז).

ההרצאה תשלב בין כמה אלמנטים מכל אחד מכיווני הביקורת הללו על מנת להציע אלטרנטיבה גם לתפיסה האנתרופוצנטרית הרווחת של "המצב הפוליטי" וגם להנחה שמשמעת ממנה בדבר קיומו של שבר מהותי בין הגרסה היוונית העתיקה והגרסה המודרנית של המחשבה הפילוסופית על הפוליטי. אטען שקריאה קפדנית ולא-אנתרופוצנטרית באריסטו מאפשרת לשרטט קו חקירה אלטרנטיבי שנמתח באופן רציף וישיר מאריסטו ועד ימינו או בכך פותח מחדש את שעריה של המרחב הפוליטי בפני בעלי-חיים לא-אנושיים.

יו"ר: פרופ' ניב גורדון